

ACC. N:R M. 14252: 1-35.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Ned. Johansson, Åhaga, Hvid*
Härad: *Kind* Berättare: *olika personer; se uppt. bladens*
Socken: *Ö. Frölunda* Berättarens yrke: *baksida!*
Uppteckningsår: *1957* Född år i

Harandskap, förlossning, barnsäng o. kyrktägning.

LUF 96.

s. 1-35.

ACC. N:R

M. 14252: /

/

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lup 96

1.

HAVANDESKAP. FÖRLOSSNING. BARNSÄNG OCH KYRKTAGNING. L U F 96.

Havandeskap.

Dessa mina uppteckningar, gäller i första hand samhällsklasserna, småbönder torpare, statare, och även storbönder. Mina berättare säger att i detta fall, var det ej så stor skillnad i äldre tid på landsbygden folk, blott de rika, alltså herrskapsfolket, skillde sig såväl i detta fall, som i mycket annat från allmogen.

Första frågan om man i regel gärna ville ha barn, får enligt mina berättarens utsago besvaras med ja. Men de är mera tvivlande på att

svara ja, när frågan gäller så många barn, som det i regel blev i varje familj. Min moder och Per Johansson, som är mina berättare till dessa uppteckningar, anser att 6-8 barn ansågs att vara minimiantalet. Mor har fått 8 och per Johansson är fader till 11 barn. En 4-5 ansågs ej för mycket, en familj med detta antal ansågs ej för barnlagda. I en viss mån får man nog säga att de äldre trodde att barnantalet var förutbestämt, ett ganska gängset uttryck här på orten var att det blir så många barn, som gud har avsett att det skall bliva. Av

ACC. N:R M. 14252:2.
2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.

detta yttryck att döma, får man väl den uppfattningen, att deras tro var att antalet barn var förutbestämt. Om tvilling och trillingföds-
lar, har det inte funnits någon särskild tro, om eller till, varför att
det blivit detta. Något annat än arvstro angående tvillingar har nog
ej funnits här. Detta är väl och var inte endast en tro, ärvtligheten
i detta fall, är ofta bevisat. Om så ej sker i första led, brukar det
att ske i andra eller tredje. Någon trillingfödsel har aldrig före-
kommit här, så om tron om detta var den samma kan jag ej yttra mig om.
Först önska man att få såväl pojkar, som flickor, men om det blev många
barn, önskades mest pojkar. Motivering till dettå var i första hand,
att man slapp ha hemgift till så många, pojkarna ansågs och så att kun-
na lämna hemmet fortare, och kunna försörja sig själva. Barnlösa äk-
tenskap betraktades ej med glädje. Men någon särskild tro att dessa
makar på något sätt skulle straffas med barnlöshet, för några särskilt
begåfna synder, förekom åtminstone inte i allmänhet här. Om ofruktsam-
heten ansågs bero, på mannen eller kvinnan, var nog inte många, som i
tänkte på, eller yttrade sig om. I allmänhet var man ganska förtegen
om dessa ting, de ansågs helt vara en naturens ordning, som man helst
åtminstone allvarsamt, skulle tala så lite, som möjligt om.

Några särskilda åtgärder för att avhjälpa ofruktsamheten har mina berättare ej hört omtalas att det var någon, som försökte. Dock är väl inte möjligheterna uteslutna att det kunde funnits någon, som försökt detta, hos någon klok gumma eller gubbe. Men som jag förut nämnt var det nog rätt svårt för någon utomstående att få veta detta. Det i frågoformuläret efterfrågade medlet att slå en kvinna med en ~~en~~ ^{hög} med vilken dödats en orm, har ingen av mina berättare hört omtalas. Om så varigt fallet måste det vara fantastiskt långt tillbaka i tiden medan tron på ~~håx~~ och svartkonsterna ~~ex~~ ännu fanns. Några vissa dagar tider eller månader, som skulle vara speciellt lämpade för samlag har nog inte funnits eller varigt tänkt på. Inte heller att platsen för samlag, skulle ha någon framtida betydelse i det ena eller det andra avseendet. Om så har varigt fallet, måste också detta ligga så långt tillbaka i tiden att det nu ej går att få någon uppgift därom. Att barn skulle födas om våren och på försommaren, var önskvärt, men inte på förhand tänkt. Denna önskan var föranledd, med tanke på de dåliga och kalla bostäderna, som de bredare folklagren i allmänhet hade. Att ett äktenskap skulle vara barnlöst de första åren, var nog ingen, som ansåg. Någon motivering till varför det skulle vara detsamma, skulle nog varigt svårt att erhålla. Tvärtom säger berättarna,

ACC. N:R M. 14252: 4.

2/

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

det var best att få barnen, medan en var ung. Den vanligaste åldern för förstfödersker (den åldern, som också var den vanligaste för giftermål) är svårt att precis precisera. Men torde ha varit 22-25 årsåldern. En kvinna, som ej var gift omkring 30 årsåldern, började att anses, som lite gammal, och närmade sig "glasberget". Hur lång tid det borde vara mellan barnsängarna, var nog en önskan om att det ej skulle bli för ofta. Två år ~~XXXXXX~~ var både önskvärt och ansågs, som normalt. Men ofta var det så att det blev "år och barn".

Något försök till begrepsnsning av barnantalet, tror inte mina berättare förekom den tidsepok, som denna uppteckning gäller. Några allmänt bekanta medel förekom ej då, eller var kända. Om någon, som med egna uppfunna medel, försökt detsamma fins ju möjlighet till, men varken mina berättare eller jag känner till eller har hört omtalas något sådant fall. Att ett havandeskap avsiktligt avbrutits om barnet ej var välkommit, är väl inte helt uteslutet, men torde dock i mycket ringa omfattning ha förekommit. Att det ofta blev missfall, var nog inte så ofta avsiktligt menat. Lika ofta berodde det på oförstånd, från såväl modern, som fränfadern. Med fadern menar jag att han ofta i oförstånd stälde sin kvinna i för omständigheterna för hårt arbete.

ACC. N:R M. 14252:5

5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.

Någon, som förtärt grönsåpa eller några andra dekokter, för att avbryta ett havandeskap, har inte förekommit här, som blivit allmänt bekant. Några personer, som varigt anlitade, som fosterfördrivare, har ingen här hört omtalas, och torde med säkerhet ej ha funnits. Som jag nämnt fins det inget känt fall härifrån angående abort eller abortförsök. Mina berättares uppfattning om detta är, att ifall det förekommit, skulle det nästan ha betraktats, som mord, i varje fall, so någonting mycket dåligt och simpelt. Äktenskap ingicks, såväl före, som efter det att havandeskap konstaterats. I detta fall kan man väl säga att likheten förr och idag är nästan detsamma. Skillnaden är väl denn att förr fick de plikta för denna förseelse. De som ingick äktenskap och första barnet föddes tidigare än vad, som skulle vara normalt, fick till kyrkan plickta "två riksdaler för för tidigt sängalag". Detta har jag själv sett anteckningar om i kyrkböckerna. När det infördes eller borttogs kan jag ej redogöra för. Jag har blott sett denna gamla bok en gång och har inget minne av några årtal. Jag mins att min morfar hade varigt med om att för denna orsak få plikta två kronor. Morfar gifte sig omkring 1865, men troligen fortsatte denna plikt många år därefter. Om Ö. Frölunda kyrkoråd varigt ensamma om att

ACC. N:R M. 14252:6.

6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

utkräva denna plikt, vet jag inget om, men troligen var det likadant för pastoratets fyra socknar och troligen detsamma flerstädes. Utomäktenskapliga barn, sågs i sin helhet ej på samma sätt förr, som nu. Det var modern och barnet, som mest fick lida, fadern undslapp relativt billigt i alla avseenden. Från äldre hörde väl modern, kanske inte så mycke smälek av olika slag, men från yngre och även från jämnaåriga. Skolåldern och ungdomsåren var det vanligt att ett utomäktenskapligt barn fick höra från kamrater att de inte hade någon far att de var "horungar". Horungar var den mästa benämningen, på utomäktenskapliga barn. Modern "hora", "luder", m, m,. Ett mycket vanligt sätt av fäder till sådana barn var, att resa till Amerika. Om en pojk fått det så ställt med er flicka och han ej ville gifta sig med henne, förespeglade han henne att resa till Amerika och tjäna pengar för att kunna gifta sig. En del sådana löften infriades väl, men de flesta flickorna såg alldrig sedan till sin tilltänkta man, de stod där ensamma med sitt barn. Myndigheterna på en del platser satte vist stopp för denna okynnesemigration.

Havandeskapet.

Att en kvinna blivit gravid, fanns många uttryck för. "Hon är med barn" "Hon har blett på viset". "Hon har blett på tjocken". "Hon har blett mäet", dessa var de mest vanliga yttrycken.

Att en kvinna talade om att hon var med barn förrän det syntes, var nog ganska sällsynt. Det var ej vanligt att tala om det, ens för de närmast anhöriga. En blivande moder tyckte att de tids nog fick reda på detta. Några vissa slags prov för att utröna om en kvinna var gravid, kände nog ej de bredare folklagen ej till. Då som nu var det väl kvinnans naturliga reaktion, som fällde utslaget. Mor säger att försök med något annat konstaterande ej gjordes. Tiden när en förlossning kunde väntas, höll man någorlunda reda på. Det räknades ut, av tiden från främst regleringens upphörande. Att medverka till att barnet skulle få önskat kön, var ingen, som försökte, detta har mina berättare aldrig hört omtalas, att någon ens har haft en tanke på. Det var heller ingen, som försökte att utröna det väntade barnets kön. Det var ingen, som kände till på vilket sätt detta skulle tillgå. Kvinnan undersöktes aldrig någon gång under havandeskapet. Detta var nog likt för alla samhällsklasser, även för den tidens herrskapsfolk. Någon sådan undersökning har jag ej hört omtalas här på orten förrän på 1920 talet, och då blott i ett par fall. Den blivande modern fick givetvis, med avseende på arbete och andra kroppsrörelser, intaga en viss försiktighet. Inte så betraktat att hon slapp ifrån sitt arbete, men

ACC. N:R M. 14252: 8.

8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

hon fick försöka att ta det lite lugnare och försiktigare. De sista veckorna kunde hon givetvis ej utföra vilket hårt arbete, som helst. Min mor omtalar att hon nästan alltid deltog i sitt arbete, nästan till stunden var inne. Hon hade förutom sitt husmodersarbete en 15-20 kor att mjölka dagligen. När jag frågar hur detta var möjligt säger hon endast, "att det måste gå". Som jag förut nämnt var vi 8 st, syskon födda under åren 1899-1916. Vissa arbeten med avseende på sådana, som barnet kunde taga skada av, få lyten m, m, skulle en blivande mor ej deltaga i. Hjälpa till med slakt av djur, fick en blivande moder ej göra. Om hon så gjorde kunde barnet få fallandesjuka. Detta gälde även för en moder, som var i ett tidigt stadium av sitt havandeskap. Tron på detta var stark och ägde vist också en verklig grund. Många blivande mödrar, avslöjade med sin ovillighet att hjälpa till vid slakt, att de var i grossen. Det gälde alltså arbetet med djurets dödande. Kvinnans arbete vid slakt var att taga vara på blodet och röra detta så att det ej stelnade, det var detta, som hon inte fick göra. En havande kvinna skulle också undvika att se på någon eldsvåda. Detta hade till följd, att om kvinnan vid ett sådant tillfälle tog sig med handen någonstans på sin kropp, fick barnet en röd fläck

ACC. Nr M. 14252:7.

9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

på sin kropp, på samma ställe där modern rört vid sig själv. Huruvida detta äger någon verklig grund, kan givetvis ej jag bedöma. Men de gamla hade en verklig tro på detta, min mor tror fult och fast på detta. Här i Frölunda finns två kvinnor, med sådana röda födelsemärken på ena kinden. De gamla berättar att anledningen till detta skall vara, att deras mödrar sett på eldsvåda. Om en kvinna för övrigt var ~~XX~~ frisk, åt hon vad, som helst under sin grossestid. Något fall där kvinnan ej så gjort, känner mina berättare ej till. Bland allmogen alltså den största befolkningsgruppen på landsbygden denna tid och, som denna uppteckning i huvudsak avser, gjorde en blivande moder ingenting åt sina kläder. Sprätta upp kjolarna där bak och sy i kilar var hon tvungen till att göra, för att kjolen skulle nå om henne. De sista månaderna blev givetvis kjolen allt för kort därfram. Detta gjordes inget åt, utseendet var inte så där särskilt noga med. Några särskilda plagg anskaffades ej. Någon särstälning intog den blivande modern inte alls. Hon fick gå i sitt arbete, som vanligt och, som givetvis var tyngre och besvärligare än annars. Hurvida hon bemöttes mer aktningsfult än annars, är svårt att säga, jag tror inte att förhållandet var så stor skillnad på. Fast idetta fall var det stor skillnad rent

ACC. N:R M. 14252:10.
/0.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

individuellt sett. Det fanns män, som inte tog ett dugg hänsyn till sin kvinna, under hennes havandeskap, utan fodrade samma arbetsprestation, som annars. Men till motsats fanns också de, som förstod sin kvinna under denna tid och bemötte henne, mera hänsynsfullt, än kanske annars. Från samhällets sida betraktat, tog detta inte alls del i en sådan privatsak denna tid. Undantag från detta finns givetvis, det kunde inträffa fall där det allmänna var tvunget till att ingripa. Sådana fall var där en blivande och ogift moder, inte hade någon annan möjlighet. Men i första hand försökte en sådan blivande moder med släktingar, eller försökte att på något sätt att klara det själv. Samhället hade nog inte iklätt sig så stort ansvar i detta fall, och det ansågs skamligt att behöva att be om hjälp i ett sådant fall. Den ogifta gravida kvinnans behandling och bemötande, var nog ganska stor skillnad på. Detta var mycket beroende på om hon hade ett hem att komma till, och ett sådant, som förstod henne. Även i detta fall var bemötandet ganska olika. I ett förut till ytterlighet fattigt hem, blev med en hemkommande dotter, som väntande ett barn, nöden ännu större. Detta var dock inte det värsta, värre än fattigdomen var ett hårt bemötande. Ännu värre var det för en blivande moder, som inte hade något hem att komma till. För henne var det helt beroende av sitt husbondefolks hygglighet. Även närmare släktingars hjälpsamhet.

ACC. N:R M. 14252: //
//.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

//.

För en ogift gravid kvinna inverkade arbetsförhållande till hennes förfång, i ännu högre grad, än för den gifta. Om den ogifta hade ett hårt och fodrande husbondefolk, fick hon sluta sin plats så snart hon ej kunde göra fullgott arbete. Det fanns både, som fick behålla sin plats och de, som inte fick det. Öknamn på en ogift moder var för det mästa "hora". Förberedelser för att mottaga det väntade barnet gjordes i allmänhet. I regel var det modern själv, som gjorde detta. Hon kunde också få hjälp till detta, om omständigheterna var så att hon bodde tillsammans med sina föräldrar eller svärföräldrar. Hennes mor eller svärmor kunde då hjälpa henne. Dessa förberedelser kunde dock vara ganska olika. Fattigdomen spelade här en stor roll, men även många andra faktorer. En blivande moder, som var lite slö och inte så nogga, med att tänka på morgondagen, kunde en sådan utrustning bli därefter. Något annat namn än spädbarnsyttstyrsel, på dessa plagg förekom ej. Någon, som tog fram vaggan innan barnet var fött, har ej mina eller jag, hört omtalas. Hjälp till förlossningen tingades alltid, åtminstone var förhållandet så, sedan barnmorskorna hade börjat sin verksamhet. Barnmorskan tingades i god tid "att tinga barnmorskan" var den allmänna benämningen på detta. Någon fann, som kanske inte hade tingat, så långt i förväg, kom då barnet för tidigt, fick barnmorskan hämtas utan att va-

ACC. N:R M. 14252: 12.
12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

12.

ra på förhand tingad. Detta gillades inte av barnmorskan, hon ville på förhand veta, någorlunda när hon skulle till det och det stället. Innan barnmorskor var tillsatta och man anlidade någon grannkvinna till hjälp, förbereddes"tingades även hon. Läkare beställdes alldrig på förhand. En läkare anlidades blott, omdärtill var riktigt nödvändigt. En oskolad kvinna, som hjälpe till vid förlossningar, kallades här för jordemor. Dessa kvinnor anlidades ofta, sedan barnmorskor tillsats. Det inträffade också att barnmorskan skulle vara på mer än ett ställe samtidigt, då fanns ing~~ax~~ möjligheter till annat. Det fanns också de kvinnor, som mera litade på dessa jordemorer, som de var vana vid. Mor omtalar att hennes moder inte anlidade barnmorska, hon fick sitt sista barn 1877, det var också i brytningsåren när barnmorskor började att tillsättas här på orten. Omkring 1890 blev en barnmorska tillsatt här, som också hade rättighet till metallförlossning. Sedan denna tid anlidades"jordemor blott i enstaka fall. Förberedelser för att fort kunna hämta förlossningshjälp, gjordes av alla, som inte hade häst att köra med själv. Detta var allmänt sedan barnmorskorna hade börjat sin verksamhet. En jordemor fanns i regel i varje del av socknen, så hennes väg blev i regel ej så lång.

ACC. N:R M. 14252:13.

13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

13.

Det var många gånger ett äventyr att hämta barnmorskan. Ofta var det så att hon var borta på förrättning på ett annat ställe, den som skulle hämta fick i hennes hem anvisning på var hon var. Det var många gånger så att hon kunde vara på ett långt bort liggande skogstorp med inte körbar väg. Var det det då också ett skogstorp, dit hon skulle hämtas, med heller inte körbar väg, blev det hela ett äventyr och en ängslig väntan för den blivande modern och familjemedlemmarna. En sådan resa tog många gånger en ganska lång tid i anspråk, det hände också att barnmorskan inte kunde följa med, med detsamma. Om den förrättning hon höll på med inte var fullbordad, kunde hon ej lämna den för att börja en ny. Det hände också ofta att barnet var fött när barnmorskan kom fram. Till andra förberedelser hörde att skaffa hjälp till hemmet. Var den blivande modern ensam kvinna i hemmet var detta nödvändigt. Vid missfall företogs inga särskilda åtgärder, det fick väl, som de gamla sade ha sin gång. Vid missfall berodde på, ansågs vara av skilda orsaker. För tungt arbete, för hårt lyft, ~~MYXX~~ skrämsel m, m, för så långt tillbaka i tiden, som när man trodde på vad, som helst trolldom m, m, fick sådana skumma makter skuld för även detta. Om ett foster var levande vid födslen och fått nöddop, skulle det ha en vanlig begravning. Om det inte hade något liv vid födslen "dödfött"

ACC. N:R M. 14252: 14.
14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

14.

kan mina berättare inte med säkerhet minnas hur man förfor i ett sådant fall. Men de trodde att det inte fanns någon lag eller bestämmelse för detta, utan att vederbörande fick göra hur han ville i ett sådant fall. Om de önskade fick de nog begrava ett sådant foster, på någon anhörigs grav, eller begrava det var de ville. Några särskilda åtgärder om kvinnan gick över tiden företogs ej, förutsatt att det inte var någon onaturligt lång tid över. Något sådant fall, som vidtagits åtgärder för känner ej mina berättare till. En fördröjd förlossning ansågs i de flesta fall bero på, att det var räknat fel på tiden. Själva förlossningen hade nog inte här på orten något särskilt namn. Men före och efter. Ett vanligt sådant yttryck var, jag kan inte med stavning återge det rätta ordet, det fattas bokstäver i alfabetet för att rätt kunna stava till det gamla kindbospråket: "Hon skall pajka" "Hon har pajkat". Något särskilt ställe eller rum hade de flesta ej att vara i vid en förlossning. Torpare, backstugosittare, statare, även de flesta småbönderna, hade sällan mer än ett rum och kök. Det var rummet, som då blev platsen för förlossningen. Något särskilt namn för detta fanns ej. Storbönder och herrskapsfolk, som hade tillgång till fler rum, kunde givetvis välja en sådan plats, men något särskilt rum avsett för detta, fanns nog inte heller på dessa ställen.

ACC. N:R M. 14252:15.
15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

15.

Vintertid eldades rummet där förlossningen skulle försiggå, varmt vatten skulle finnas till hands, likaså nödvändiga tygbitar och kärl för vattnet. Förlossningen skedde alltid i en säng, om det inte var några särskilda omständigheter. Senare tid om ett kejsarsnitt var tvunget att företagas ville de gärna ha barnaföderskan på ett bord. Vid förlossning fick endast jordemodern eller barnmorskan och om det var en äldre kvinna "familjemedlem", som hjälpte till att passa upp och fadern om han ville "men det var sällan" närvara. Barnen om sådana fanns förut och obehöriga, ägde inte tillträde. Förlost gjorde jordemodern eller barnmorskan. Något särskilt namn på barnmorskan, med ansyftning på hennes yrke, mins mina berättare ingenting om. Det är möjligt att det fanns något skämtsamt sådant. Från vilka samhällslager, som barnmorskor na rekryterades, kan jag blott ange en, som såväl mina berättare, som jag själv känner väl till. Denna barnmorska var gift och hette ~~KÄXA~~ Natalia Johansson, var född 1857. Hennes föräldrar var torpare, de ägde huset de bodde i, men arenderade jorden. Hon hade sin första tjänstgöring i Roslagen, sedan i Holsjunga. 1890 eller 91 kom hon hit till Ö. Frölunda och tjänstgjorde här i 40 år. Hennes man var de första åren efter deras giftermål medhjälpare i en gårdssmedja, sedan torpare och de sista åren hade de ett litet eget ställe, som ~~ur~~ ursprungligen varit soldattorp. Jag har per tel, talat med två av hennes barn för

ACC. N:R M. 14252:16.
16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

16.

att få så korekta uppgifter, som möjligt. Hennes ekonomiska vilkor var de inte riktigt säkra på att de kunde lämna precisa uppgifter på. De första åren av hennes tjänstgöring trodde de att lönen var 150-200 kr, de sista åren viste de bestämt att hon hade 1000 kr i årslön. Utöver denna fasta lön hade hon rättighet till, att för varje förlossning, av vederbörande uttaga ett fastställt belopp. Detta belops storlek, var hennes barn heller inte riktigt säkra på, men de trodde att det från början var 2 kr och de sista åren något större. Denna barnmorska hade ett väldigt humör, hon kunde vara till ytterlighet glad och likaså missbelåten. Hon var också allmänt erkänd för sin yrkeskicklighet. Under de 40 år hon tjänstgjorde här, var det trots den tidens bristande hygien, inte många, om något dödsfall, beroende av själva förlossningen. Det var också många i grannsocknarna, som ville anlita henne, och en del år hade hon också Håcksviks socken. Det var säkert ingen dans på rosor att vara barnmorska, denna tid. En hennes son bad mig att jag skulle uppteckna detta, vilket jag tar mig friheten att i all korthet göra. Han omnämnde att det fanns tider när hon nästan alldrig var hemma. Det kunde slumpa sig så att hon fick vara borta natt efter natt. Ibland när hon kommit hem och lagt sig att so-

ACC. N:R M. 14252:17.

17.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17.

va, kom det någon och knackade på fönstret, och hon fick ut på en ny resa. Detta med obestämtheten, och allt nattvaket, var i längden trötande. Själva resorna var också många gånger ett äventyr, de första åren av hennes tjänstgöring var det inte många, som hade fjädersvagnar. Många hade denna tid hästar, som kunde springa fort, var det då lång väg att sitta att åka på en skakvagn, blev hon ordentligt omskakad. Hon hade också sin egen familj att tänka på, med allt dithörande arbete. Sitt häftiga lynne till trots, var hon mycket godhjärtad, hennes barn omtalar att hon många gånger, inte tog den ersättning hon var berättigad till. Om hon varit till ett hem på förrättning, och hon såg att fattigdomen var så stor att den gränsade till nöd, villket ofta var fallet, gav hon dem, trots att hon själv var fattig, i stället för att taga. En barnmorska var skyldig till återbesök vissa dagar efter förlossningen. Det var vid dessa återbesök, som hon skulle ha sin berättigade ersättning, om hon såg att det var ovanligt fattigt, detta hade hon haft tillfälle att konstatera vid sitt första besök, hade hon inte hjärta till att ta betalt. Det hände också i riktiga sällfall att hon tog, både mat och spädbarnskläder med sig.

ACC. N:R M. 14252:78

18.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18.

Kvinnans ställning vid förlossningen, var alltid under normala förhållanden liggande. Mina berättare har inte hört omtalas att någon annan ställning förekom. Sängen bäddades ej på något sätt särskilt, lakan användes, om man räknar från den tid när allmänheten började att ha sådana. För övrigt försökte man att ha sängkläderna så snygga, som möjligt, eller med andra ord, det bästa man hade. Många stans var detta ej så lätt att ordna, man fick göra, som Kajsa Varg taga vad vad man hade. Att någon särskild sak skulle läggas i sängen t, ex, mannens byxor, torde inte ha förekommit här, i varje fall inte under den tid, som mina berättare kan minnas. Vid min fråga om de inte har hört sina föräldrar berätta om detta, kunde de heller inte minnas. Den födande kvinnan skulle vara så lätt klädd, som möjligt. Ett vanligt linne var i regel det enda hon hade på sig. Några namn på de olika verkarna, hade man inte här. Någoting, som skulle påskynda födslen, i form av dekokter eller vissa kroppsrorelser, förekom ej. Förlossningsarbetet försöktes ej att underlättas på något vis. Några lugnande medel fick hon ej, något sådant var okända begrepp. Om barnet låg fel eller andra komplikationer uppstod, försökte jorde moren eller barnmorskan själv så långt, som möjligt. Läkare eftersändes inte förrän det var riktigt av nöden. En sådan händelse har jag hört berättas

ACC. NR M. 14252:19.

19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

19.

från prästgården här i Frölunda. Något bestämt årtal kan jag ej ange, men det var omkring 1880. Jag har också hört händelsen berättas på två olika sätt, mina berättare har också omtalat det olika, varför jag upptecknar båda. Jag vet inte heller om det var en examinerad barnmorska, men jag tror att en sådan fanns vid denna tid. Denna ~~fröken~~ ^{familj} hetæe Johansson, fru Johansson skulle föda sitt första barn, detta var på något sätt komplicerat. Den ena versionen av händelsen är att barnmorskan sagt till pastor Johansson, att det var nödvändigt att hämta doktor, för att kunna ta ut fostret och med detta rädda moderns liv. Han skulle då ha svarat, om det är guds vilja att modern skall dö med sitt barn, så gör hon det. Den andra versionen är att prästen ville, att det skulle hämtas läkare, men att barnmorskan eller jordermoren vilket det nu var, ej ville detsamma, utan ansåg att de själva skulle klara upp det. Det blev ej så, både modern och barnet dog. Att barnmorskor försökt att taga ut barn med krok eller dyligt, har inga av mina berättare hört omtalas. Jag förutsätter i detta fall att med krok, ej menas detsamma, som tång. Den av mig i dessa uppteckningar omtalade barnmorskan Fru Johansson, hörde ensam sådana förlossningar. Hon var genom sin examen berättigad till detta. En sådan förlossning kallades ^ftångförlossning". Ett allmänt yttryck om en

ACC. N:R M. 14252:20.
20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20.

sådan förlossning var "hobble tångförlossster". Mätt med dagens mått var väl de hygieniska förhållandena under all kretik. Men de torde inte ha varit så dåliga, som mycket annat var under samma tid. Det är svårt att finna ord för att yttrycka detta. Men på något sätt var man rätt noga med renligheten och att följa vissa, ärvda råd och förhållningsregler. Dessa förhållanden var bättre i en del hem och sämre i andra. Tvättande av händer och likaså av föderskan, förekom alltid, åtminstone sedan barnmorskorna blivit tillsatta. Medan man väntade på själva förlossningen, bjöds inte på någon särskild förtäring. Husets folk skulle ha sina vanliga måltider, om det passade dem, som skötte förlossningen, åt de med dem, annars fick de göra det när förlossningen var över. Men det var inte ordnat med någon särskild mat för detta tillfälle. Fadern hade inte några särskilda förhållningsregler under förlossningsakten, mer än att han skulle vara hemma, och finnas tills hands, om förlossningen ej fick sitt naturliga förlopp. Att verkarna på något sätt, skulle försöka att överföras på fadern, har ingen här hört omtalas. Att det däremot av många blivande mödrar har önskats, att deras våndor skulle delas av männen, har nog förekommit, men det har väl stannat vid blotta önskan. Om verkarna har försökts att överföras på fadern, går väl detta så långt tillbaka i tiden när man trodde på skrock. Från denna tid är inte lätt att numera få

ACC. N:R M. 14252:21.
21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21.

några uppgifter. I första hand var det barnmorska, "jordemodern", som tog emot och skötte om barnet, sedan överlämnades det till modern. Även modern fick ha hjälp de första dagarna, innan hon själv orka med att sköta om det. Avklippningen av navelsträngen, skötte barnmorskan om, den togs inte tillvara, åtminstone inte i slutet av 1800 och början på 1900 talet. Navelsträngen skulle helst brännas, att den skulle tagas tillvara för något vist ändamål, torde inte ha varit sed här. Barnet badades omedelbart efter födelsen. Någon termometer att mäta vattnets temperatur med, hade man sällan. Det var med handen man avgjorde att vattnet var lagom varmt. Seden att lägga ett mynt i vattnet har ej förekommit här. Om så är fallet, är också detta så långt tillbaka i tiden, att ingen nu har hört berättas därom. Det finns möjligheter att så har varit fallat, även på senare tid. Det har kunnat skett i någon familj, som hemlighållet detsamma. Tiden när man slutade att tro på skrock, var ganska varierande. Som helhet kan dock sägas att folket här på orten, slutade att tro på skrock och dyligt, tidigare än många annanstans. Barnet badades första gången av barnmorskan sedan av moderns hjälp, tills modern själv kunde göra det. Barnet vägdes nästan alltid. ~~Bär~~ Detta skedde med en betsmal, barnet lades i ett tygstycke, som betsmalens krok fästades i. Barnets vikt brukade

ACC. N:R M. 14252:22.
22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22.

inte att ökas på. Vikten hade ändå inte gått att lura en något nämnvärt på säger mor. Precis på hektot gick det inte att se det, men på halvkilot. Fullständigt färdigt kläddes inte barnet strax efter födelsen. Sedan det torkats efter badet, lindades det, eller, som det kallades här på vårt gamla kindbospråk "tånades". Man tog sedan något varm tröja utanpå tånan. Klädslen skedde, antingen av barnmorskan eller hjälpgumman. Barnet lämnades i regel först till modern. Vad man sade vid ett sådant tillfälle, var nog inget särskilt ritualmässigt. Det var nog mest, som det passande, ett enkelt lycka till m, m, Mor kan inte erinra sig något särskilt, värt att anteckna. Särskilda tecken och tydor i samband med förlossningen. Några särskilda tecken och tydor i samband med navelsträngen, kan mina berättare ej erinra sig. Det barn, som föddes med segerhuva, spåddes en lycklig framtid, det skulle få lätt att klara sig, "lätt för att slå sig fram". Om barnets utseende, och ställning, har jag inte hört något berättas. Om veckodagarna, var det endast söndagen, som hade sin särskilda betydelse. Ett barn fött på söndagen, skulle få lätt att se i syne. Att se i syne menas, menas att se och höra spöken och "vårdar". Detta minns jag själv att jag hörde talas om under min uppväxttid. På tal

ACC. N:R M. 14252:23.
23

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23.

om att någon person, som skulle ha sett ett sådant övernaturligt väsen, och det fanns någon, som tvivlade på detsamma, om berättaren då framhöll att den, som sett det var ett söndagsbarn, var tvivlet mindre. Denna tro på söndags barnen, var ganska rotfäst, till rätt senare tider. För barn födda under de olika stjärnbilderna fanns också tydor. De, som var födda under Stenbocken ansågs för att vara bra och tur~~sa~~ samt. Kräftan däremot ansågs för utur. Efterbörden brukade att i regel gravas ned. Något annat namn än efterbörden har ej varit vanligt här. Hur onaturliga blödningar stoppades kan jag ej beskriva. Mor säger att hon ej hade särskilt ont av detta, så några särskilda åtgärder behövdes ej att vidtagas. På min fråga om hon ej hört sin moder berätta om något sådant radikalmedel från äldre tid, det hade hon men hon mindes det ej med säkerhet, så hon ville ej hadet upptecknat. Sedan barnmorskerna började sin verksamhet, förekom s, k, efterbehandling. Det blev mest att de förhörde sig om moderns välbefinnande. Vissa ingrepp fick också göras, om modern ej var blivit tillfredsstäl- lande ren, om blödningar och flytningar förekom. Den förlösta kvinnan lindades ej så längen, som hon låg. Men det förekom att en del kvin- nor lindade sig, när de kom upp. Detta gjorde de för att snabbare få magen i sin~~th~~aturliga utseende, och för att undgå hängmage. Detta sis- ta tillhör dock lite senare tider.

ACC. N:R M. 14252:24
24.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24.

Om barnet var dödfött, fanns ingen lag, som angav hur man skulle förfara med det samma. I allmänhet var det så att ett fullgånget dödfött foster, gravdes ned på någon anförvants grav. Men mina berättare säger att det var nog inget, som hindrade att det gravdes ner någon annanstans. Något fall där modern dött under förlossningen och barnet skurits ut och levat, har mina berättare ej hört omtalas här på orten. Det liknande fall, fast där blev inte barnet utskurit, som jag har nämnt från prästgården här i Frölunda, torde vara det enda, som de gamla numera minnas. Vad ett sådant barn kallades, eller om det ansågs besitta vissa egenskaper kan jag alltså ej besvara. Att modern kunde föda sitt barn efter det hon dött, trodde man ej. Att en havande kvinna, som dog, skulle få några särskilda föremål med sig i graven har troligen inte varit seden här. Om detta har varit fallet, är också detta för mycke längesedan. Jag har inte lyckats att få någon uppgift om detta, men själv tror jag att så har varit fallet. En annan i en viss mån liknande sed, som skulle symbolisera, vad den avlidne tyckt om eller varit fäst vid i livet, lades ned i hans kista. Den som varit särskilt begiven på sprit, fick en flaska med brännvin med sig. Vid en gravöppning för två år sedan, hittade jag en liten

flaska på två alnars djup, alltså det djup, som en grav grävdes förr. Jag var alldeles säker på att det var någon slags sprit i flaskan, den var alldeles full av vätska. Jag var intresserad av detta, varför jag sände iväg den och fick den analyserad. Men det var ingen sprit det var något slag av medecin. En som gått skridsko och, som det hette gått ned sig, drunknat. Fick skridskorna fästade på kistan, för att utvisa dödsorsaken, som även var menat, andra till varning. Med tanke på att sådant förekommit här, är det väl inte utslutet, att även en havande kvinna, kunde fått något föremål med sig till graven.

Någon särskild traktering, bjöds inte på efter förlossningen. Givetvis måste alla ha mat, men inte något särskilt brukade att förekomma. Modern brukade sällan att äta på några timmar efter förlossningen. Skorsstenen var den plats, varifrån man sade att barnen kom, detta minns jag själv, att mina föräldrar sade, när mina yngre syskon föddes.

Lite senare tid, när storken hade uppfunnits, var det denna, som kom med tillökningarna i familjerna. Från några vissa stenar, torde inte sägnen ha varit här, att barnen kom ifrån.

Barnsängstiden. Något särskilt namn på barnsängstiden, har jag inte lyckats att få reda på. Ej heller något särskilt namn på barnsängskvinnan. Ett yttryck, som att "mor har slagit ikull ungen" syftade givetvis på att det var en barnsängskvinna det gälde, Men det var också

ACC. N:R M. 14252: 26.
26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26.

menat, som en varning, för onödiga besök. Den tid, som modern brukade att ligga efter en förlossning, kunde vara mycket olika. I första hand var det beroende av hur stark modern var, om förlossningen varigt lätt eller svår, och om inga komplikationer tillstötte. Men en stående regel var att en barnsängskvinna ej låg längre än hon behövde. Det var många, som gick upp efter en tre fyra dagar, för att utföra lättare göromål. En vecka var nog det, som betraktades, som mest normalt. Mor berättar att hon en gång efter en förlossning, var i fullt arbete efter en vecka. Hon hade bland annat, en 15-20 kor att mjölka, med början kl. 5 på morron. Hon säger att detta var för ansträngande, hon blev inte stark på längden efter detta. Hon var för övrigt stark, men hon överskattade sina krafter. De mest vanliga sjukdomarna efter förlossning var bröstböld, ömma bröstvårtor m.m., Som läkemedel för detta användes fläsksvålar, bränvin till att tvätta bröstet med. Även så kallade diglas användes för att draga ut mjölken med.

En ganska allmän regel var, att en barnsängskvinna inte skulle gå bort förrän hon var kyrktagen. Man skulle heller inte gå till ett hem, där som låg en barnsängskvinna, detta gälde mestadels medan kvinnan låg, om man så gjorde mistade man "Hättan", mössan. Någon särskild klädsel förekom ej, åtminstone inte för de vanliga barnsängskvinnorna, alltså

ACC. NR M. 14252: 27.
27.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27.

kvinnorna från de bredare folklägren. De hade inte så värst mycket att bädda fint med. Men de tog vad de hade och gjorde så gott de kunde, för att det skulle vara så snygt, som möjligt vid detta tillfälle. Detta kunde dock vara olika, även bland ekonomiskt jämnställda familjer. Då som nu, så fanns det skillnad på renligheten, och även skillnad på hur man hade ställt sig, med tvätt och dylikt, innan förlossningens stund var inne. Vem som utförde husmoderns sysslor, kunde vara mycket varierande, beroende på de olika familjära förhållandena. En barnsängskvinna hade sin moder, som var ung och vital, och kanske bodde, som ofta var förhållandet förr, hos sin moder, eller modern hos dottern. Under sådana förhållanden blev det i första hand modern, som utförde sysslorna så långt hon kunde. Samma var förhållandet med en kvinna, som bodde hos sin svärmor. I mitt eget hem, bodde min farmor, hon skötte de flesta sysslorna, vid mors barnsängar. När de två sista av oss syskon föddes var hon dock förgammal, att själv kunna klara sig, men den äldsta i vår syskonskara var en flicka, hon var då så gammal att hon fick hjälpa till. Men det var ej alla, som hade det så, för många var det nog ganska svårt att få hjälp. Ofta anlätades änkor, som mycket gick bort på arbete, det fanns i regel gott om folk i äldre tid,

ACC. N:R M. 14252:28.
28.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28.

som hade sitt huvudsakliga levebröd av, att som det hette, gå borta, som hjälpreder. Några gåvor till familjen lämnades i regel ej under den tid, som kvinnan låg till sängs. Undantag fanns även i detta fall, en närmare anhörig kunde givetvis gå till sin släkting vid ett sådant tillfälle, och medföra såväl kläder, som mat. Vissa ömmande fall förekom också, helst då i riktigt fattiga hem. Dit kunde någon god granne eller någon god människa, som visste om att det mycke väl behövdes, räcka en hjälpende hand. Men någon direkt sed att man skulle med gåvor uppvakta en barnsängskvinna var det ej. Att inbjuda bekanta komma och se barnet, var ej vanligt. Det var inte så sällskilt stor händelse och även så vanligt, så det inbjödde man ingen att komma och se på säger mor. Så någonting om en sådan bjudning kan jag ej beskriva.

Någon bjudning förekom ej förrän barnet skulle döpas, "dopkalas". Dopkalaset skulle alltid vara så bra, som hemmets ekonomi tillät. Det är en gammal sed här, och som fortsätter än i dag, med dopkalas. I regel var det någon av föräldrarnas släktingar, som skulle hålla fram barnet till dopet, (denna sed är likadan i dag). En familj med många barn hann alltså med att fara över många av sina släktingar. Men även andra än släktingar anlätades till detta.

De som bar fram ett barn till döpet kallades för "gudmor" och "gudfar". Mången sådana gudföräldrar tog denna sin uppgift på allvar, det var många sådana, som i fortsättningen ville tillse deras kristliga uppfostran. De var glada om det i detta avseende blev goda barn, och ledsna om det blev tvärtom. I regel brukade förutom barnets gudmor och gudfar, andra släktingar och i vissa ^{fall} även ~~släktingar~~ grannar bjudas till dessa dopkalas. Om en fader, som var ute för att bjuda till dopkalas sade man (att nu är han ute med den vita käppen). Seden att gudmor och gudfar, hade en viss försorg om sitt barn varade tills barnet var konfirmerat. Till jul och även på födelse dagarna var det vanligt att barnet av sina gudföräldrar, fick små gåvor. Att den nyblivna modern ansågs för oren, var väl åtminstone för längre tid tillbaka en ganska allmän tro. Det var för denna orsak, som hon skulle kyrktagas. Genom kyrktagningen trodde man att kvinnan var renad. Tiden innan en kvinna var kyrktagen, skulle hon ingenstans gå. Några mer föreskrifter eller förbud angående detta har jag inte hört berättas här på orten. Några särskilda seder, som var förknippade för den nyblivna fadern, eller vad han hade att iaktaga under sin hustrus barnsängstid, har mina berättare inget särskilt att omtala.

ACC. N:R M. 14252:30.
30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

KYRKTAGNING.

Olika namn eller yttryck för kyrktagning, som förekommit här varit i första hand "kyrkta". Andra namn på detta var av mera skämtsamt slag och jag tror att det var lite mera på senare tid, när man inte tog kyrktagningen så allvarsamt längre. Dessa yttryck var "hon tacka prästen i dag för barnet hon fått" eller "hon skall gå och ta prästen i hand på söndag". En fyra fem veckor efter barnets födelse, var det vanligt att en kvinna kyrktogs. Barnets kön invercade ej på denna tidsperiod. Kyrktagningen skedde alltid efter dopet. Dopet av ett barn i äldre tid skulle alltid ske så fort, som möjligt. Två veckor efter födelsen var det mest vanliga tiden, mer än tre veckor väntade väntade någon sällan, i så fall var det undantagsfall, det fanns också de, som låt döpa sitt barn efter en vecka. Att både mannen och kvinnan kyrktagits, torde inte ha förekommit här. Anmälan om kyrktagning kunde göras, antingen på förhand till prästen, eller före gudstjänstens början i sakristian. Något bestämt av vem, som en sådan anmälan skulle göras var det ej, men i regel var det fadern, som gjorde det. Om en sådan anmälan gjordes i några särskilda ordalag, vet jag ej. Mina berättare tror ej att så var fallet. Om det var något bestämt

ACC. N:R M. 14252:3/.
3/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3/.

belopp, som var fastställt, kunna mina berättare inte riktigt minnas, men troligen var det inte så. Det är möjligt, med trolighet säkert att det var ett fastställt belopp förr, för så längesedan, som när prästerna hade rättighet till att taga betalt för varje förrättning, detta ingick då i deras lön. Den tid, som mina berättare minnas, var det vanligt att erlægga två kronor. Om detta belopp gick till kyrkan eller till prästen, kunna de med säkerhet ej minnas villket. Vid barn-
dop är det sed ännu här i dag att föräldrarna erlägger en slant till kyrkan. Detta sker alldeles frivilligt, men förekommer så gott, som vid alla barndop. Belopet brukar för det mästa att vara Tio kronor, i något enstaka fall tjugo och även fem. Det har också kunnat varigt så förr att det blott har varigt eh sed eller vanesak. En kvinna, som kyrktogs var alltid svartklädd. Någon skillnad i kvinnans dräkt, vad som angår underkläderna förekom ej, före eller efter kyrktagningen. Något beträffande barnets dräkt eller mössa, iaktogs ej före moderns kyrkotagning. Kyrkotagningskvinnan skulle om möjligt åtföljas av barnets gudmor, mannen brukade också att vara med. Något särskilt namn på följeslagarna var det ej. Mannens klädsel skulle också vara svart. Barnets klädsel var ej något ritualmässigt. Något särskilt att iaktaga på vägen till eller från kyrkan hade kyrkotagningskvinnan ej.

ACC. N:R M. 14252:32.
32.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32.

Om det verigt sed att kyrktagningskvinnan skulle iaktaga något särskilt på vägen till kyrkan, torde detta också vara ganska längesedan. Ö. Frölunda tillhör, enligt uppgifter, som jag fått de platser, som ganska tidigt slutade att tro på skrock och dyligt. Därför är det lite svårt att få reda på sådant. Kyrktagningen ägde alltid rum före gudstjänstens början. De som skulle kyrktagas var i regel med under hela gudstjänsten. Någon särskild bänklats hade de, som skulle kyrktagas ej. Här var seden förr, att varje rote, eller byalag, hade sin bestämda plats i kyrkan. Det var alltså vissa bänkar för den och den roten. Dessa bänkar användes, alltså var, var och en tilldelade, även vid ett tillfälle, som kyrktagning. Kyrktagningen ägde rum i kyrkans kor, alltså uppe på altaret. Prästen stod innanför altarringen, den eller de, som skulle kyrktagas, utanför. Det var ingenting, som hindrade att flera kunde kyrktagas på samma gång. Om det verkligen var någon föreskriven rangordning för detta vet jag ej. Mina berättare säger att det förekom ej så ofta, så de kan inte riktigt minnas det. Men de tror att med den rangordning, som förekom i allt annat i gammal tid, av sig själft, förekom även i detta fall. Detta tror jag också, t, e, x, om en någorlunda omedd bonanustru, och en torperhustru, skulle kyrkotagas samtidigt, blev det säkert bondhustrun, som prästen handtog först.

Ritualen, alltså själva ceremonien, försiggick samtidigt, även om kvinnorna var från olika samhällslager. Själva ceremonien var följande. När prästen gick in i kyrkan, gick han innanför altarringen, den eller de, som skulle kyrktagas upp på altaret och knäböjde på altarringen. Prästen läste ritualen och tillhörande bön, när detta var slut, reste kvinnan eller kvinnorna sig upp, prästen tog då i hand och läste följande. Herren ledsage dig ~~KX~~, isin sanning och fruktan, nu och till evig tid, amen. Till ceremonien hörde också att den kvinna, eller kvinnor, som åtföljde kyrktagningskvinnan, under ceremonien stälde sig på kyrkans mittgång. Några gåvor till prästen tror jag ej har förekommit här, utöver vad jag förut nämnt, angående kyrktagningen. Att offra till något vist ändamål, vid kyrktagningen, torde ej ha varit sed här. Kyrkobesökarna brukade ej att bli bjudna på någonting av kyrkotagningskvinnorna. Detta skedde först i hemmet efter gudstjänstens slut. Skillnad på en gift kvinnas och en ogift, var att den ogifta kvinnans ~~KXKXKXKX~~ kyrktagning skedde i sakristian i stället för vid altaret. Jag har frågat mina berättare varför att detta skulle ske i sakristian och ej i kyrkan. Men de har ej kunnat ge någon särskild förklaring till detta, mer än blott att seden var sådan. Kvinnor som fick missfall, var ej sed att de skulle kyrktagas.

ACC. NR M. 14252:34

34

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

34

Något särskilt att iaktaga vid begravning av kvinna, som dött innan hon blivit kyrktagen, kan mina berättare ej erinra sig har varit fall här. Ej heller att någon sorts särskild rening av hemmet skulle förekomma medan hustrun var till kyrkan för kyrktagning. Och likaså kan jag inte beskriva något särskilt, som kyrktagningskvinnan skulle iakta på hemvägen från kyrkan. Efter en hustrus kyrktagning, var det regel att det ordnades till med en bjudning i hemmet, det var nästan alltid samma söndag, som kyrktagningen skett. Dessa gillen kallades för "kyrkogångsgillen". Hur de tillgick, var nog ganska olika, i första hand beroende på vad hem det gälde. Var det ett fattigt hem, och därtill, kanske ett barn om året, blev dessa gillen inte mer storslagna än vad, som var nödvändigt tvunget och, ~~KXXXXXX~~ som ansågs för anständigt, för att ej bryta med en gängsne sed. I hem där det ej fanns så många barn, och kanske därtill bättre ekonomi blev ett sådant kalas därefter. Jag tror att man kommer sanningen närmast om man säger att dessa gillen blev, liksom andra kalas, allt efter, som man hade råd till. Och i vissa fall, efter, som man var snål till. Något särskilt, som i någon mån skulle symbolisera dessa Kyrkogångsgille, förekom ej, det var mest, som vilken annan bjudning, som helst.

ACC. N:R M. 14252:35

35

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35.

Om en kvinna gick till kyrkan söndagen efter det hon var kyrktagen var det ej med någon bestämd avsikt, alltså inget, som hade med hennes kyrktagning att göra. Något bestämt årtal, när kyrktagningsbruket upphörde här, kan jag inte bestämt avge. Det upphörde inte precis på en gång, utan försvann undan för undan. Det började att försvinna under första världskrigets år, och var vid 30 talets början så gott, som helt försvunnit. Den sista kyrktagningskvinnan här i Ö. Frölunda kyrka var den dåvarande komministern Tage Stenbäcks fru. Jag började min plats som kyrkvaktmästare år 1937 och senare kan jag ej minnas att det förekommit någon kyrktagning. Seden med kyrktagning försvann utan någon nämnvärd diskussion. Det var heller inget tvång, att en barnaföderska skulle kyrktas. Det var de yngre kvinnorna, ~~XX~~ förstföderskerna, som började att upphöra med detta. De kvinnor, som hade börjat med kyrktagning, fortsatte i regel, men dock inte alla. Det fanns alltså kvinnor, som låt kyrktaga sig efter sina första barns födelse, men ej efter de sista. Som jag förut nämnt försvann denna sed ganska omärkligt, jag har ej hört att det var någon diskussion om dess vara eller inte. Alla samhällslager assepterade dess försvinnande, det var väl därför, som det gick så omärkligt.